

Процедури за сертифициране на фитопродукти като биологична продукция.

доц. д-р Петко Денев

*Лаборатория по Биологично Активни Вещества
Институт по Органична Химия с Център по
Фитохимия, Българска Академия на Науките*

**БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА
ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО**

Биологично земеделие

- Поддържането на екологосъобразно земеделие е важен приоритет на Общата селскостопанска политика на ЕС.
- Насърчаването на селскостопанските производители за преминаване към или поддържане на биологично земеделие е част от политиката за опазване на околната среда.
- Биологичното земеделие има важен принос за постигане на устойчивост, то консервира до голяма степен природните ресурси и околната среда, укрепва агроecosystemите, опазва биоразнообразието и предоставя възможност на бъдещите поколения да се възползват от съхранената природа.
- Тази форма на земеделие отговаря на нуждите на нарастващ брой потребители, тъй като използва безопасни и прозрачни методи на производство.
- Биологичната преработка на земеделски продукти е естествено продължение на биологичното земеделие като разширява значително спектъра от произвеждани биологични продукти.

Нормативна уредба

- През юни 2007 г. се приема Регламент на Съвета № 834/2007 относно биологичното производство и етикетирането на биологичните продукти, отменящ Регламент № 2092/91.
- Новият Регламент се прилага от 1 януари 2009 г. Целта е да се създаде обща рамка за ЕС с правила за биологично производство, преработка, търговия.
- Разпоредбите на Регламента се прилагат за следните области:
 - Производство на растения и непреработени продукти от тях;
 - Производство на животни и непреработени продукти от тях;
 - Производство на аквакултури;
 - **Преработка на биологични продукти;**
 - Етикетиране и употреба на логото на ЕС;
 - Контрол;
 - Внос и износ.

Нормативна уредба

- РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 889/2008 НА КОМИСИЯТА от 5 септември 2008 година за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола.
- РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1235/2008 НА КОМИСИЯТА от 8 декември 2008 година за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета по отношение на режима за внос на биологични продукти от трети държави.
- Наредба № 1 от 7 февруари 2013 г. за прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетиране и контрола върху производството и етикетирането В сила от 19.02.2013 г., Обн. ДВ. бр.16 от 19 Февруари 2013г

Нормативна уредба

- Биологичната храна е продукт на биологичното земеделие, който е отгледан и преработен без използването на синтетични вещества при отглеждането като синтетични торове, пестициди, антибиотици, хормони, регулатори на растежа, както и хранителни добавки (консерванти, оцветители, изкуствени подсладители) и помощни вещества при преработката. При биологичната храна е **забранено използването на генетично модифицирани организми** и техни производни. Производството на този вид продукти се извършва съгласно изискванията на специфични стандарти и е обект на контрол от сертифициращи органи, които могат да бъдат публични и/или частни (независими).
- Изискванията към производството на **биологичните продукти, които не са храни**, са същите, каквито и към храните.
- Широко употребявани такива продукти **са етеричните масла, биологичните козметични продукти**, дрехите от биологично произведени материи и др.

Биологичен, органичен, екологичен, еко ????

- Органичен продукт е понятие, което се използва най-вече в англосаксонския свят като еквивалент на биологичен продукт. Въпреки че коректното понятие, възприето в българската нормативна уредба, е биологичен продукт често биологични продукти се представят като **органични**.
- Екологичен продукт е понятие, което се използва в някои страни от ЕС като еквивалент на биологичен продукт. В България е коректно да се използва единствено терминът **биологичен продукт**, а използването на термините „екологичен“, „органичен“, „еко“, включително и ако са изписани на латиница, е нарушение на Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти на ЕС.
- Продукти, като билките и диворастящите гъби, които се събират в естествено състояние, се считат за биологични, ако са събрани от райони, в които няма индустриално замърсяване или химическо третиране, а също така са обработени по биологичен начин. Те се наричат **диворастящи биологични продукти**.

Система за биологично производство на фитопродукти

1.Цели:

- Да се осигури снабдяването на производството със суровини и материали, отговарящи на всички изисквания за биологично производство.
- Да се осигури правилно съхранение на суровините и опаковките, предназначени за влагане в биологична продукция и възможност те да бъдат разграничени от останалите суровини и материали.
- Да се осигури рационална технология на произвежданите биологични продукти и да се предотврати попадане на суровини и материали предназначени за конвенционално производство в биологичните продукти.
- Да се осигури правилно съхранение и проследяемост на произведените биологични продукти.

Приемане и съхранение на суровини и материали за производство на биологични продукти

2. Изисквания:

➤ При приемането и съхранението на суровини и материали, предназначени за биологично производство се спазват всички изисквания на разработените във фирмата:

- добри производствени и хигиенни практики (ДПХП) и/или
- системата за управление на безопасността (СУБ) на храните.
- Възможно е интегриране на налични системи за управление със Системата за Биологично производство (СБП).

➤ Задължително условие е **най-малко 95 %** от съставките от земеделски произход, предназначени за влагането в биологичните продукти да са добити, произведени или внесени в страната при спазване изискванията за биологично производство.

Приемане и съхранение на суровини и материали за производство на биологични продукти

- Разрешава се влагане на суровини, събирани в зони с естествена среда при условие, че в период 3 години преди брането, тези зони не са третирани с продукти извън разрешените в Приложение I и Приложение II от Регламент (ЕО) № 889/2008г за биологичното производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях. Начинът на събиране на растителните суровини не нарушава естествената среда им среда и съществуването на видовете в съответната зона и зоните не са подложени на индустриални замърсители или интензивен автомобилен трафик.
- В системата за биологично производство се прави подробен списък на вида на влаганите суровини и разрешени технологични добавки както и техния произход - биологично земеделие или диворастящи биологични продукти.
- Сурвините и крайните продукти не трябва да са третирани с **йонизиращи лъчения** и при производството им не се позволява влагане на **генно-модифицирани организми (ГМО)**.

Приемане и съхранение на суровини и материали за производство на биологични продукти

➤ С цел да се разграничат суровините и материалите, предназначени за биологично производство от тези за конвенционално производство при тяхното приемане се въвеждат следните изисквания:

-Всички суровини, предназначени за влагане в биологични продукти пристигат със сертификат за биологичен произход, издаден от контролен орган, одобрен от Министъра на земеделието и горите.

- Списък и код на одобрените контролни органи за 2015г

<i>КОДОВ НОМЕР</i>	<i>КОНТРОЛИРАЩО ЛИЦЕ</i>
<i>BG-BIO-02</i>	„БАЛКАН БИОСЕРТ” ООД
<i>BG-BIO-03</i>	“Кю Сертификейшън” АД
<i>BG-BIO-04</i>	“СЕРЕС – Сертификация на екологични стандарти ” ООД
<i>BG-BIO-05</i>	ЛАКОН-Частен институт за осигуряване на качеството и сертифициране на биологично произведени хранителни продукти ООД
<i>BG-BIO-06</i>	“БИ СИ ЕС ОЕКО – ГАРАНТИ” ООД
<i>BG-BIO-12</i>	“ЕКГРУПО ИТАЛИЯ” ООД с клон „ЕКОГРУПО ИТАЛИЯ-КЛОН БЪЛГАРИЯ”
<i>BG-BIO-13</i>	„БИОАГРИЧЕРТ ИТАЛИЯ БЪЛГАРИЯ” ЕООД
<i>BG-BIO-14</i>	“СЖС БЪЛГАРИЯ” ЕООД
<i>BG-BIO-15</i>	"БУЛГАРКОНТРОЛА" АД
<i>BG-BIO-16</i>	ТП "Австрия Био Гаранти"
<i>BG-BIO-07</i>	ДРУЖЕСТВО “КОНТРОЛ ЮНИОН СЕРТИФИКЕЙШЪНС”

Приемане и съхранение на суровини и материали за производство на биологични продукти

➤ При положение, че растения и растителни продукти, произведени по биологичен начин, предназначени за влагане в биологичните продукти са вносни, те се придружават от сертификат, издаден от официален орган на страната износител. Сертификатът трябва да доказва, че партидата е произведена съгласно изисквания на българското законодателство за биологични продукти и е била подложена на постоянен и ефективен контрол. Оригинал на сертификат се съхранява във фирмената документация, най-малко на две години и се представя на контролните или надзорните органи при поискване.

➤ Във фирмата е създаден и се поддържа регистър на одобрените доставчици на биологични суровини, в който са вписани името на доставчика, вида на суровината и контролния орган, издал сертификат на доставчика за биологично земеделие.

Приемане и съхранение на суровини и материали за производство на биологични продукти

- Растенията и растителните продукти, произведени по биологичен начин, се превозват само в затворени превозни средства, които не позволяват подмяна на тяхното съдържание без нарушаване целостта на печата.
- Като част от системата за биологично производство се води входящ контрол на всички суровини, предназначени за влагане в биологични продукти. За целта, всяка доставка се вписва в регистър за входящ контрол на биологични суровини, в които се отбелязва вида на суровината, количеството, доставчика, партида, срок на годност и условия и място на съхранение.
- Всички документи, придружаващи доставката (сертификат за биологично производство, сертификат за качество, фактура и др.) се съхраняват като част от СБП.

Приемане и съхранение на суровини и материали за производство на биологични продукти

- Ако във фирмата се осъществява както конвенционално, така и биологично производство то приемането на биологични суровини трябва да бъде разграничено от приемането на конвенционални или пространствено или времеви.
- Препоръчва се суровините, предназначени за влагане в биологична продукция да бъдат маркирани с подходящи етикети, разграничаващи ги от суровините за конвенционално производство и да бъдат съхранявани отделно от тях.

Производство на биологични продукти

➤ При биологичното производство на фитопродукти трябва да се спазват всички ДПП и ДХП, свързани с технологичния процес, залегнали в СУБ на фирмата.

➤ Ако във фирмата се произвеждат продукти по конвенционален и по биологичен начин, т. е. се използва едно същото технологично оборудване, се налага разграничаване на двата вида производство. Най-лесно това може да стане по следния начин:

- В дни, в които се произвежда биологична продукция се забранява конвенционално производство. По този начин двата типа производство се разграничават във времето и се предотвратява възможността от смесване на биологични и конвенционални продукти.

- Задължително се описва начина на формиране на партиден номер на биологична продукция. Той може да бъде същия като този на конвенционалните продукти.

Производство на биологични продукти

- В СБП се описва подробно целия технологичен процес за производството на биологични продукти.
- Описват се подробно и процесите, свързани с пакетиране на биологични продукти, вкл. и произвежданите разфасовки.
- Описват се подробно и процедурите по почистване на работните помещения и технологичното оборудване.
- При производството на биологични продукти се разрешава добяване на някои добавки към храните, които са посочени в Приложение VIII на регламент 889/2008.

Етикетиране, съхранение и експедиция на биологична продукция

- При етикетирането на биологични продукти се позволява използване на термини и означения, които указват на потребителя, че те са получени при спазване на изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 и Регламент (ЕО) № 889/2008.
- Забранява се използването на термини и означения за биологични продукти в случай че са произведени от съставки **в период на преход** към биологично производство;
- Национални и частни знаци могат да се използват при етикетирането, представянето и рекламирането на продукти, които отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007, Регламент (ЕО) № 889/2008.
- Националният знак "Калинка" може да се използва при етикетирането и/или рекламирането на земеделски продукти, храни и съставките им като означение за биологичен метод на производство и преработка.

Етикетиране, съхранение и експедиция на биологична продукция

➤ Дизайнът на етикетите на биологичните продукти трябва да бъде съобразен с изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007, Регламент (ЕО) № 889/2008 и наредба 1/2013г. за прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетиране и контрола върху производството и етикетирането

➤ Когато се използват термини и означения за биологични продукти задължително се изписва:

- кодов номер на одобреното от министъра на земеделието и храните контролиращо лице (сертифицираща фирма), което инспектира оператора;

- знак за биологично производство на ЕС,
посочен в чл. 25, параграф 1 от
Регламент (ЕО) № 834/2007,

по отношение на пакетирани продукти и храни;

Етикетиране, съхранение и експедиция на биологична продукция

-обозначение за мястото, където са произведени земеделските суровини в състава на продукта/храната, в същото зрително поле като знака, по един от следните начини:

- а) "Земеделие от ЕС", когато суровините от земеделски произход са произведени в ЕС;
- б) "Земеделие извън ЕС", когато суровините от земеделски произход са произведени в трети държави;
- в) "Земеделие от/извън ЕС", когато част от суровините от земеделски произход са произведени в ЕС и част от тях са произведени в трети държави.
- Надписът "от ЕС" или "извън ЕС" може да се замени или допълни с името на държавата, когато всички суровини от земеделски произход в състава на продукта са произведени в тази държава.
- Може да се добави и логото на контролиращия орган (сертифициращата фирма), издала сертификат за биологично производство на фирмата.

Етикетиране, съхранение и експедиция на биологична продукция

- Образец от всеки етикет на биологичен продукт се съхранява като част от документацията на системата за биологично производство на фирмата и се изпраща за съгласуване и одобрение контролиращия орган.
- При приемане на биологична продукция в склада се попълва Дневник за готовата биологична продукция.
- При експедиция на готова биологична продукция се попълва дневник за експедиция на биологична продукция, в която се вписват вида на продукта, партиден номер, експедирано количество и купувач.
- С цел по-лесната проследяемост на продукцията всяка партида експедирани биологични продукти се съпътства от придружаващ документ при експедиция на биологични продукти, който свързва експедирания продукт и използваната биологична суровина.

Верификация на системата за биологично производство

- ВЪТРЕШНИ ОДИТИ: Един път в годината се провеждат вътрешни одити един за да се определи дали системата за Биологично производство съответства на планираните цели и изискванията на регламенти ЕС 834/2007 и ЕС 889/2008г, актуализирана е функционира ефективно.
- Програмата за одити е планирана, като се взема предвид състоянието и важността на процесите и областите, които ще се одитират, а също така и резултатите от предприетите мерки от предишни одити.
- Одиторите не трябва да одитират собствената си работа, затова се препоръчва привличане на одитори, които не са служители във фирмата.
- Годишният график за вътрешни одити се утвърждава от ръководството и е част от документацията от СБП.
- Докладите за вътрешните одити и резултатите от тях се представят на ръководството и служат като входни данни за провеждане на годишния преглед на ръководството.

Верификация на системата за биологично производство

- Ръководство провежда прегледи на СБТ веднъж годишно. Целта на годишния преглед е да се провери непрекъснатата пригодност, адекватност и ефективност на системата; дали системата удовлетворява изискванията на европейските регламенти за биологично производство и дали се прилага ефективно във всички организационни звена на предприятието.
- Прегледът включва оценяване на възможностите за подобрене и необходимостта от изменения на системата за управление.
- Контролът от страна на ръководството върху действието на системата се осъществява чрез ежегоден Доклад - Преглед от Ръководството. Въз основа на представената информация ръководството оценява действието на системата, разглежда предложените коригиращи и превантивни действия и въвежда необходимите мерки. Това се документира в Протокол от Преглед на Ръководството.

Верификация на системата за биологично производство

- Входни данни за прегледа от ръководството включват, без да се ограничава само до това, информация за:
 - преглед на състоянието на решенията и последващите действия от предишни прегледи на ръководството,
 - анализ на резултатите от вътрешни одити на системата;
 - анализ на резултатите от външни одити или проверки;
 - анализ на ефективност на документацията във фирмата;
 - преглед на евентуални предложения за подобрения на системата;

- Изходните данни от прегледа на ръководството включват решения и действия, имащи отношение към:
 - подобряване ефективността на системата за биологично производство;
 - подобряване на продукта, съгласно изискванията на клиента;
 - осигуряване на необходимите ресурси;

Управление на документи и записи от системата за биологично производство

- Всички документи и записи от СБП се съхраняват в заключен шкаф.
- Достъп до документите имат само отговорникът по биологично производство и управителите на фирмата.
- Документите се представят на представителите на контролния орган при поискване.
- Всички документи от СБП са отпечатани на бланка на фирмата и са подписани и/или подпечатани.
- Всички документи се съхраняват поне 5 години
- Документите от СБП включват, но не се изчерпват с:
 - Списък на записите от СБП:
 - Регистър на одобрените доставчици
 - Регистър за входящ контрол на биологични суровини
 - Производствен протоколи за биологични продукти
 - Дневник за готовата биологична продукция

Управление на документи и записи от системата за биологично производство

- Дневник за експедиция на биологична продукция
- Програма за обучение на персонала
- Протоколи от преминалото обучение
- Годишен график на вътрешните одити
- План за вътрешен одити
- Доклад - Преглед от Ръководството
- Протокол от Преглед на Ръководството
- Придружаващ документ при експедиция на биологични продукти.

Други документи:

- Образци на етикети на готовата биологична продукция.
- Регистър за оплаквания от биологични продукти.
- Технологични схеми на производствения процес.
- Документ за собственост или договори за наем за производствените помещения.

Управление на документи и записи от системата за биологично производство

- Схема на производствените помещения.
- Анализни свидетелства от анализ на суровини, вода и готова продукция.
- Договор с фирма за ДДД и протоколи от извършените огледи на цеха.
- Сертификати за качество на биологичните суровини и опаковките, които влизат в контакт с готовата продукция.
- Договори с клиенти за биологична продукция.
- Фактури от продажба на биологична продукция.

Благодаря за вниманието!